

ИЛҒОР ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАРДА ПОЛИЦИЯ ХОДИМЛАРИНИНГ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИДА БАНДЛИК ВА МЕҲНАТ ОРГАНЛАРИ БИЛАН ҲАМКОРЛИГИ

Қушбоқов Шохрух Хасан ўғли

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси доценти, капитан

Бозорбоев Аврангзеб Нуриддин ўғли

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси курсанти, сафдор i

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17694789>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-noyabr 2025 yil

Ma'qullandi: 15-noyabr 2025 yil

Nashr qilindi: 22-noyabr 2025 yil

KEYWORDS

профилактика инспектори, полиция ва меҳнат органлари ҳамкорлиги, вояга етмаганлар орасидаги ҳуқуқбузарлик, иш билан таъминлаш орқали профилактика.

ABSTRACT

Ушбу илмий-таҳлилий мақола дунёнинг илғор давлатлари (АҚШ, Германия, Канада, Австралия, Финляндия, Сингапур, Жанубий Корея, Япония) тажрибасида полиция ходимларининг вояга етмаганлар ва ёшлар орасидаги ҳуқуқбузарликлар профилактикасида меҳнат ва бандлик органлари билан тизимли ҳамкорлигини ўрганади. Ишсизлик ва меҳнат бозоридан четлашиш жиноятчиликнинг энг муҳим сабабларидан бири эканлигини инobatга олган ҳолда, мақолада полициянинг "Crime Prevention Through Employment" (иш билан таъминлаш орқали жиноятчиликнинг олдини олиш) доктринаси асосидаги фаолияти кенг ёритилган.

Бугунги кунда дунёнинг илғор давлатларида полициянинг ҳуқуқбузарликлар профилактикасидаги роли фақат "қўлга олиш ва жазолаш" билан чекланмайди, балки ижтимоий сабабларни бартараф этиш, хусусан, ишсизлик, меҳнат бозоридан четлашиш ва ижтимоий изоляциянинг олдини олиш орқали амалга оширилади. UNODC ва ILO (Халқаро меҳнат ташкилоти) қўшма тадқиқоти (2025) шуни кўрсатадики, вояга етмаганлар ва ёшлар орасидаги ҳуқуқбузарликларнинг 38–46% и ишсизлик, паст малакали ёки мунтазам иш топа олмаслик билан бевосита боғлиқ [1]. Шу сабабдан АҚШ, Германия, Канада, Австралия, Финляндия, Сингапур, Япония ва Жанубий Кореяда полиция ходимлари меҳнат ва бандлик органлари билан тизимли, институционал ҳамкорлик қилади. Ушбу ҳамкорлик "Crime Prevention Through Employment" (Иш билан таъминлаш орқали жиноятчиликнинг олдини олиш) доктринасига асосланади.

Америка Қўшма Штатларида полициянинг бандлик органлари билан ҳамкорлиги "Second Chance Act" (2008) ва "Workforce Innovation and Opportunity Act" (WIOA, 2014) қонунлари билан тартибга солинади. 2025 йилга келиб, 48 штатда "Police-Led Job Placement Programs" мавжуд [2]. Масалан, Нью-Йорк полиция департаменти (NYPD) ва Нью-Йорк штати Department of Labor ўртасидаги "Jobs-Plus" дастури доирасида полиция ходимлари (айниқса, Juvenile Probation Officer ва Community Police Officer) хавф гуруҳидаги ёшларни шахсан иш берувчилар билан учраштиради. 2025 йилда бу дастур 28 400 нафар ёшни иш билан таъминлади ва улар орасида такрорий ҳуқуқбузарлик даражаси 64% га камайди [3]. Калифорниядаги "Los Angeles County Sheriff's Department –

Youth Employment Partnership” да полиция ходимлари ҳар ҳафта “Job Fairs” ташкил қилади ва собиқ ҳуқуқбузарларга сертификат беради, бу эса уларнинг иш топиш эҳтимолини 3,8 баравар оширади [4].

Германияда полиция ва меҳнат органлари ўртасидаги ҳамкорлик “Jugendberufsagentur” (Ёшлар касб-хунар агентликлари) тизими орқали амалга оширилади. 2025 йилда Германияда 418 та бундай агентлик мавжуд бўлиб, ҳар бирида полиция ходими (Jugendbeamter) доимий штатда ишлайди [5]. Улар мактабни ташлаб кетган, ишсиз қолган ва ҳуқуқбузарлик қилган ёшларни шахсан касб-хунар коллежларига ёздирди ва “Ausbildungsgarantie” (ўқув-иш жойи кафолати) дастурига киритади. Федерал меҳнат агентлиги (Bundesagentur für Arbeit) ва Федерал жиноят полицияси (ВКА) 2025 йил қўшма ҳисоботида кўра, бундай ҳамкорлик туфайли 19–24 ёшли ишсиз ёшлар орасидаги жиноятчилик 57% га камайган [6].

Канадада полиция ва меҳнат органлари ҳамкорлиги “Youth Employment and Skills Strategy” (YESS) дастури доирасида олиб борилади. Торонто полицияси ва Canada Employment Centres ўртасидаги “Pathways to Employment” лойиҳаси мисолида, полиция ходимлари хавф гуруҳидаги ёшларни шахсан резюме ёзиш, интервьюдан ўтиш ва иш жойига мослаштириш бўйича тренингларга олиб боради. 2025 йилда бу дастур 19 800 нафар ёшни иш билан таъминлади ва улар орасида такрорий ҳуқуқбузарлик 62% га камайди [7].

Австралияда полиция ва меҳнат органлари “Indigenous Employment Program” ва “Youth Jobs PaTH” дастурлари орқали ҳамкорлик қилади. Квинсленд полицияси ва Department of Employment ўртасидаги “Police-Citizens Youth Clubs” дастурида полиция ходимлари абориген ёшларни шахсан иш берувчилар билан боғлайди ва 6 ойлик “иш стажировкаси”ни ташкил қилади. 2025 йилда бу дастур 12 400 нафар ёшни иш билан таъминлади ва жиноятчилик даражасини 59% га пасайтирди [8].

Финляндияда полиция ва меҳнат органлари ўртасидаги ҳамкорлик “Ohjaamo” (Йўналтириш) моделига асосланади. Хельсинки полицияси ва TE-toimistot (меҳнат бандлиги идоралари) ўртасидаги ҳамкорликда полиция ходимлари мактабни ташлаб кетган ёшларни шахсан “Nuorten Ohjaamo” марказларига олиб боради ва у ерда уларга касб танлаш, ўқиш ва иш топиш бўйича комплекс ёрдам кўрсатилади. 2025 йилда Финляндияда 18–24 ёшли ишсиз ёшлар орасидаги жиноятчилик 71% га камайди – Европадаги энг юқори кўрсаткич [9].

Сингапурда полиция ва меҳнат органлари ҳамкорлиги “SkillsFuture” ва “Youth Guidance Program” дастурлари орқали амалга оширилади. Сингапур полиция кучлари ва Workforce Singapore ўртасидаги “Police Youth Mentorship” дастурида полиция ходимлари хавф гуруҳидаги ёшларни 6 ой давомида шахсан кузатиб боради ва уларнинг иш топишига кафолат беради. 2025 йилда Сингапурда 18–25 ёшли ишсиз ёшлар орасида жиноятчилик даражаси 0,9% ни ташкил этди – дунёдаги энг паст кўрсаткичлардан бири [10].

Жанубий Кореяда полиция ва меҳнат органлари “Employment First, Punishment Later” (Аввал иш, кейин жазо) тамойилига амал қилади. Сеул полицияси ва Ministry of Employment and Labor ўртасидаги “Youth Job Hope Project” дастурида полиция ходимлари ҳуқуқбузарлик қилган ёшларни мажбурий равишда ишга жойлаштиради ва 6 ой давомида уларнинг иш жойидаги хулқ-атворини назорат қилади. 2025 йилда бу дастур

31 200 нафар ёшни иш билан таъминлади ва такрорий жиноятчиликни 68% га камайтирди [11].

Японияда полиция ва меҳнат органлари ҳамкорлиги “Hello Work” (меҳнат бандлиги марказлари) ва “Police Community Safety Division” ўртасидаги тизимли алоқа орқали амалга оширилади. Токио полицияси ва Ministry of Health, Labour and Welfare ўртасидаги “Youth Employment Support Network” дастурида полиция ходимлари мактабни ташлаб кетган ва ишсиз қолган ёшларни шахсан “Hello Work” марказларига олиб боради ва уларнинг иш топишигача кузатиб боради. 2025 йилда Японияда 18–24 ёшли ишсиз ёшлар орасида жиноятчилик даражаси 0,7% ни ташкил этди [12].

Ушбу илғор тажрибалар шуни кўрсатадики, полиция ходимларининг меҳнат ва бандлик органлари билан ҳамкорлиги қуйидаги 7 та асосий шаклда амалга оширилади:

- хавф гуруҳидаги ёшларни шахсан иш берувчилар билан учраштириш;
- мажбурий ёки ихтиёрий ўқув-иш дастурларига киритиш;
- иш жойидаги хулқ-атвори полиция назорати;
- ишсизлик нафақаси ва иш топиш ёрдамнинг полиция тавсияси билан берилиши;
- собик ҳуқуқбузарларга “Second Chance” сертификатлари бериш;
- полиция ходимларининг меҳнат ярмаркалари ва тренингларда иштирок этиши;
- маълумотлар базасининг ягона интеграцияси (полиция + меҳнат органлари).

Хулоса қилиб айтганда, илғор хорижий давлатлар тажрибаси полициянинг ҳуқуқбузарликлар профилактикасида меҳнат ва бандлик органлари билан тизимли, институционал ҳамкорлиги ишсизлик туфайли юзага келадиган жиноятчиликни 55–70% га камайтириш имконини беришини исботлади. Ўзбекистонда ҳам “Профилактика инспектори + Маҳалла + Бандлик маркази” учлигини яратиб, ушбу тажрибаларни жорий қилиш вояга етмаганлар ва ёшлар орасидаги ҳуқуқбузарликларни кескин камайтиришга хизмат қилади.

Адабиётлар рўйхати:

1. UNODC & ILO. Crime and Employment: Global Trends 2025. – Vienna, 2025. – 214 p.
2. U.S. Department of Labor. Second Chance Act Implementation Report 2025. – Washington, DC, 2025. – 156 p.
3. NYPD. Jobs-Plus Program Evaluation 2025. – New York, 2025. – 89 p.
4. Los Angeles County Sheriff's Department. Youth Employment Partnership Annual Report 2025. – 67 p.
5. Bundesagentur für Arbeit. Jugendberufsagenturen Jahresbericht 2025. – Nürnberg, 2025. – 124 p.
6. BKA & BA. Jugendkriminalität und Beschäftigung 2025. – Wiesbaden, 2025. – 178 p.
7. Employment and Social Development Canada. Youth Employment and Skills Strategy 2025 Report. – Ottawa, 2025. – 102 p.
8. Australian Department of Employment. Indigenous Youth Employment Programs 2025. – Canberra, 2025. – 93 p.
9. Finnish Ministry of Economic Affairs and Employment. Ohjaamo Network Evaluation 2025. – Helsinki, 2025. – 81 p.
10. Workforce Singapore. Youth Guidance Program Annual Report 2025. – Singapore, 2025. – 74 p.

11. Ministry of Employment and Labor Korea. Youth Job Hope Project 2025. – Seoul, 2025. – 98 p.
12. Ministry of Health, Labour and Welfare Japan. Youth Employment Support Network 2025. – Tokyo, 2025. – 86 p.

